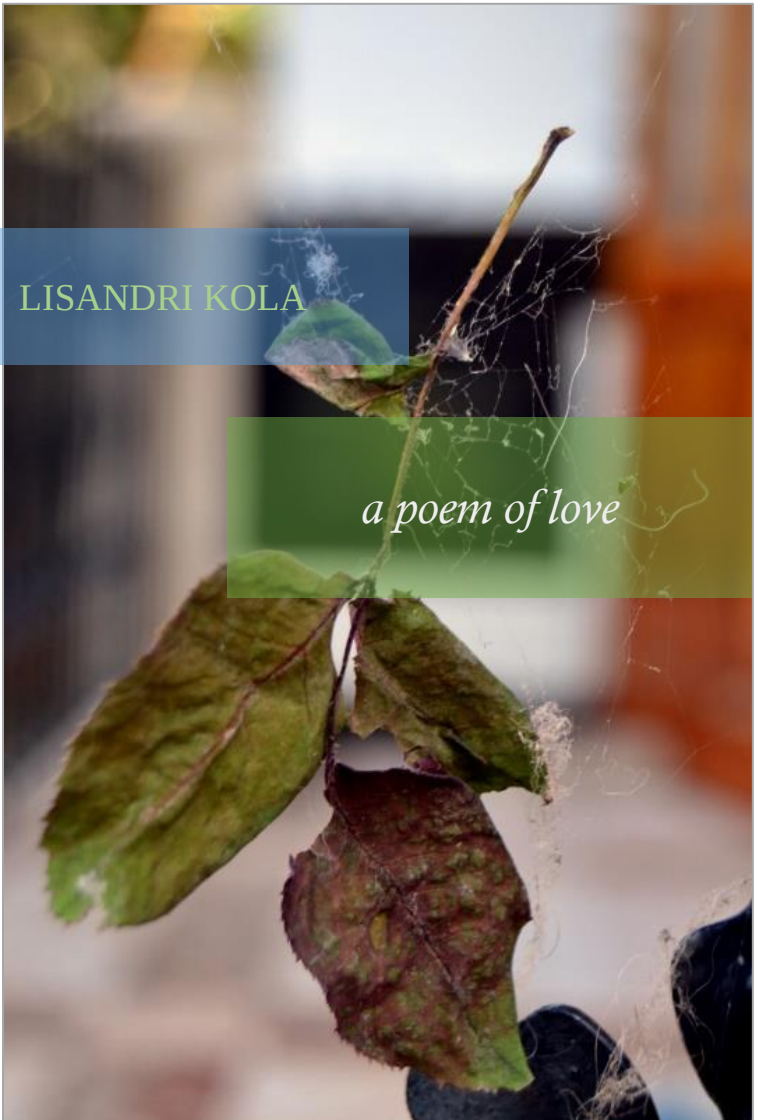

A close-up photograph of a plant branch with several leaves. The leaves are mostly green, but one prominent leaf at the bottom is a deep reddish-brown color. A delicate spider web is visible, draped across the upper right portion of the image. The background is blurred, showing hints of other foliage and a bright light source.

LISANDRI KOLA

a poem of love

KENS

LISANDRI KOLA

A poem of love

A trilingual edition
Albanian-English-Serbian

Translated in English from the Albanian by Ani Gjika
Translated in Serbian from the Albanian by Natalija Nikolić

Lisandri Kola
A poem of love
A trilingual edition
Albanian-English-Serbian

Albanian title

As gëzuar nuk të thashë

First published in Albania, Camaj-Pipa, Shkoder, 2010; second published in Kosovo, Dit' e Nat' [included in *Flutrat vdesin në maj*-Butterflies die on May], Prishtina, 2014.

English title

Didn't even wish you Mother's Day

Serbian title (Cyrillic and Latin)

Ни празник ти нисам честитао
Ni praznik ti nisam čestitao

ISBN: 978-9928-305-01-5

Printed and edited in Tirana

GLA

Tiranë, Rr. Budi, Pallati Rogerd

www.gla.al

info@gla.al

© Këns Collection

www.kens.al

© Covers picture Anton Kola

Fall, No. 2 (2015)

KENS

KENS

AS GËZUAR NUK TË THASHË

■

Asht festa jote sot, nanë. E ti, sigurisht që do të kishe dashtë një dhuratë. Si dikur kur isha fëmijë, e unë të sillja vetimën e mendjes sime, të futun në një letër, e cila shërbente si mbështjellëse.

Mandej ti herët a vonë, më merrje e më puthje, apo shkoje e u tregoje shoqeve—grave të lagjes së vjetër—se çka të kishte ba djali yt dhuratë për festën tande. E mbas mbrami ato, pëshpëritnin një «Ta ruejtë Zoti» nëpër dhambë. Një kafe, çaniti kopalla, dhe kaq.

Dita strukej vrullshëm në sqetull të natës, e bari njomej nga i lagshti i kurrizit të qiellit.

Sot, asht festa jote, nanë. E ti, do ta kishe dashtë një dhuratë, sado të vogël. Por, veç pimjes sime, që po e baj me ditë e net të tana, nuk të kam ba tjetër dhuratë.

E di fort mirë se nuk asht punë e lehtë me e pá tand bir të dehun e të bam kandil, pse janë punët e dashnisë, të cilat e mendojnë të ngratin.

Janë punë, të cilave s'po din me u dhanë maje, ndërkohë që kur dërdëllit për punë letrash, mbahet si bukur i kënun.

Në fakt, për këto punë kush s'ka folë, dhe deri diku dihet se cilat janë arsyet, që e çojnë njeriun në pragje të tilla. Në pragje shndërrimi domethanë. Apo në çfarëdolloj pragu, të denjë për një përcaktor përmbra.

Asht gjarpni i Biblës, që ishte kulaçë mbi vezët e veta, të cilat i kishte lëshue në rrajët e pemës sonë. Pikërisht ai gjarpën, me po atë lëkurë, e me po atë kangë që i spërdridhet gjuhës, dhe që ruen po atë pështymë.

Në këtë rast, nuk dihet nëse gjanat janë të thana a të pathana.

Nëse logjika asht alogjike.

Nëse kujtesa asht shkujtesë.

Janë plasat që e kanë mbërthye tand bir, dhe e kanë lëshue përdhé si me qenë një qengj bardhan.

Je po ti, që edhe këtë radhë je shkak narracioni nëpër shkrimet e mia. Sido që të kesh qenë. Te cilido në paç qenë. Herë i ashpër e herë shpërfillës. Me qëllim artistik, natyrisht.

Herë te *Melodia e harpës*, herë te *Rabini i pasy*, herë te *Ungjilli (si)mbas Gjonit*, e së fundmi te *Dorëshkrimi i humbun i Shën Mateut*.

Libra, herë me çmim e herë pa çmim, por që të gjithë së bashku kushtojnë sa një vepër e zakonshme e Kadaresë.

■

Ky dhé, nuk asht dheu i Camajt apo i kujtdo që ka shkruar për të, por asht dheu i Lisit, birit tand, që edhe tue qenë përherë mbi këtë dhé ka mall e dashni për të.

Ka mall e dashni, pse kur pata lindë, kryqin në ballë me dheun e vendit tim ma bane. Sado që emni im, asht grek.

Nuk asht se këtë dhé e don, ngaqë në të kanë shkelë të tanë vëllaznit e orgjinave: Fishta, Mjedja, Koliqi, Pali, Pipa e shumë të tjerë, por e don pse asht dheu i kryqit tand.

Nanë, kësaj here plasat nuk i ndreq poezia, sepse asht ai gjarpni i kuq i Biblës, të cilit ia mori mendja me na vizitue.

*Asht gjarpni që na
i ka vyshkë*

pendlat, nanë.

*Sqepat tonë
pos tallashit
nuk cikën gja.
Balli më asht
zhveshë së prituni,*

e ty, thijat

*të janë qëndisë
tamthash.*

Mikesha ime, e desh dheun e huej shumë, aq sa kur të dilte matanë do u trillonte njerëzve kombsinë.

Do u thoshte se jam nga një x (iks) vend, pa e ditë se theksi i saj kishte me e mashtruar.

Mikesha ime, ish një zog që donte me pá shumë dhena të botës; me atë kangë kishte lé në gji. Ishte kanga e damarëve të saj, tekembramja.

Ndërsa dheu i im, nuk i pëlqente, ngase mendonte se në të mbijnë veç ferra.

Asht dhé, prej të cilit duhet me ikë një orë e ma parë. Larg tij. Diku. Pa e ditë

seku. Pa e ditë çka me ba. Pa e ditë kah me u përplasë. Të mësyjmë brigje të reja.

Ka me qenë ma mirë andej. Do kemi njeni tjetrin. Sikur këndeje nuk kishim me e pasë!

Të turremi larg që këtu, pse ky dhé asht një zallishte e pafund. Asht dhé që kurrfarë bime s'rritet në të.

Çka të baja me dheun e kryqit tand, nanë?

Me e marrë një shplakë prej tij, e me u çmall herë mbas here?

(.....)

Kam shkruar një poezi, nanë. Ashtu siç i shkruaj unë.

Poezi, në të cilat fije rrezeje diellore nuk hyn.

Prejse dielli im, asht i errët.

Dielli im, del veç natën. Natën kur struken gishtëzat e fulqijve të mnershëm, dhe tashma përralla nuk asht veçse një e përzieme hini.

Ja ç'thotë kjo poezi, e shkrueme mbi një kupon porosie:

*I gjithë trupi këtë natë
po më dhemb.
Asgja s'kam shkrue.
Veç kam pá se sa të mprehtë
i kanë njerëzit dhambët.
E di që gjithmonë
kam me qenë
ai djali i vogël,
të cilit i përhihet andrra
e fijes së barit,
që donte me u ba trung lisi.*

*Vuejtja në kohët e reja shekullane
asht frekuenca ma e dukshme.
Foletë e dallëndysheve
janë capërlue së ftohti.
Ka vetëm
morra të regjun
nëpër sheka të mëdhaja druni.
S'e marr vesh kah kjo erë
m'i vizatë brijët.*

Tash që po shoh kuponin, vë re se
paskam kthye mjaft konjakë.

Mbase heshtas bluen, se ato dy grima
lekësh që m'i jep, nuk m'i jep për me u ba
rumbull.

Për me shkue deri në atë gjendje sa me
harrue derën e shtëpisë. Aq sa me u kthye i
lamë në gjak e i bamë turijsh me baltë.
Bash sikur një mi i cofun, që i ka përfundue
trupi kanalesh.

E di edhe që ti, kurrënjherë nuk ma ke
namë pijen në bark, sikurse e ke ba me
timatë për vite e vite.

Por veç më ke pyetë nëse më hahet
dhe a kam dëshirë me fjetë, tue më ledhatue
njikohësisht edhe qafën.

Sepse sido që të ketë qenë puna, je ti
që më ke ushqye me tambël, edhe nëse
shpeshherë ta kam lendue parzmën.

Ky dhé, asht dheu i tamblit tand.

E yt bir, asht një shkamb që rrotullohet
furishmas tërthores.

Por, edhe shkambi vritet për shkak të
turrit të vet.

■

Kur shega plasët, trajtën e saj të maparshme nuk e merr dot ma.

Lulet e kumbullave kanë çelë përgjithanë, e insektet bajnë çapat e tyne, sepse i gëzohen rrezeve.

Asht biri yt që e ka strajcën të mbushun me ashte gegënie, nanë.

Edhe pse ajo asht e arnuemë, prapëseprapë me vete e merr.

Në e pyetshin, se çka janë ato; ai u gjegjet se janë rrajë, e pa to—sado të këqija a të mira qofshin—nuk mundet me ecë.

Racional a impulsiv në e paçin dheun, ku janë të nguluna.

Këtij marsi, të mekun ore, e të dalun fijesh, e të marrun palce, e të mbaruem shprese, e të kryqzuem kyçesh, e të pështyem fytyre, e të përqyrrun soji, e të ajun kambësh, e të çamë, premë, shqyem, të bamë zhangla, të rrjepun lëkure, të barrsuem (prej) shtrigash, të frymë barku me spermë shejtani, rrashta e kresë iu ndaftë përgjysmë.

Këtij... tamthat i dalshin vendit. E mos iu shendofte kurrigram shtatit te tij te nxehte.

Janë namë të truellit tonë, që futen errtas nëpër kthinat e dhomës sime, tue ushtue po ashtu, sikur duhia e një murrhani epshak.

Eh, kjo djersë nanë! Asht djersa e duerve tueja. Të janë nxî të mjerat sikur buzët e mërdhituna. Herë i këcen sipri, herë ia pështet lotëve.

Largoma nanë ujin e bekuem, e atë fugure të Shën Mërisë. S'ke pse thërret mbas qelqeve të dritores. Dhe lëne atë Krisht e të vdesin si duhet në atë dru. Lëne Krishtin e të vdesin nanë si duhet. Lëne! Mos ia shto ma shumë mundimet. Unë e ti, as uthulla e buzëve të tij nuk jemi.

Lënia ato qerpikë e t'i pushojnë nën atë shi të tërmeshëm. Sikur ne të ishim një pikë e pluhurit të asaj toke, do të kishim qenë lule me petla lumnimi.

Lëne nanë atë Krisht e të vdesin në atë dru.

Lëne!

Lêne!

■

Lêni Pashkët e të vijnë me vezë të ngjyeme. Rueje të kuqen e tyne ndër thoj sikurse Biri i Atit i ruejti bulat e gjakut mbas bebëzash të habitun.

Falja fëmijëve që trokasin në derën tonë ato vezë të kuqe, nanë, pse në të kuqin e atyne vezëve ndoshta fshihet petku i Krishtit. Fëmijët kanë dëshirë me i cikatë ato vezë që ti ua jep.

Fëmijët kënaqen kur Pashkët vijnë, ngaqë kanë dëshirë me u marrë me shendin e tyne ma fort se me vdekjen e të Dërguemit.

Kështu që, shendi dhe vdekja janë kaq afër njena tjetrës saqë thjesht një vezë e ngjyeme mundet me na e dëshmue.

Po i mbaron ora edhe festës tande, nanë, ashtu si mue që më mbaroi dridhja e mbrame për mikeshën time.

E ndërkaq ti detyrohesh me i ra shtupë të vjellit tim, me ato cirka lotësh që të shkasin përposh mollëzave.

Mue mandej, më koloviten imazhe kresë. Mbase edhe ma të frikshme se të dishepullit Gjon tek *Zbulesa*. Nuk ka ma engjëj, të cilët u bien instrumenteve muzikore. Të lamë në ar e bardh si bora njikohësisht.

Ka veç gërshetëza që ia kanë marrë një kange bri gjolit.

Dhe rrinë tue ba bishtaleca me gjypnerë. Por, ajo kangë nuk pran asnjherë.

Asnjherë. Dhe ajo kangë flet për një qyqe të shndërrueme, jo prej vëllazënve të vet, por prej dregëzave të dashnisë. Flet për një qyqe të shndërrueme, nanë.

Një qyqe të bame kuk dhe që përmend emnin tim, gjatë tanë kohës së saj.

Kukëzohet qyqja, nanë. Gërshetëzat këndojnë. Këndojnë një kangë të hershme dhe të përhershme. Bajnë bishtaleca. Me gjypnerë. Gjoli asht si lëmashk në ngjyrë.

Nuk kanë pse engjëjt u bien instrumenteve, ngaqë asht qyqja që kukohet përmbi kryet e saj. Bahet aq e kulartë prej lëngatave, saqë krahët e saj i ngjajnë 'i deformimi të pambarim.

■

Mbreti i Tulës ka kohë që e ka flakë kupën ndër valët e detit, nanë. Ai kishte pa' qenë një det i njelmët si marsi im. E pau tue u zhytë, edhe tue këcye nalt, edhe tue hupë me turr... bash sikur unë që e pashë zemrën time tue marrë njelmësinë përmbrendë.

Tashma zemra ime asht një gjë e mbytur në krypë, që u lën shije të keqe shumë gojëve.

Vdiq edhe Krishti mbas do kohe, nanë. E 'i kryq në ballë mue më la.

Kryqin e dheut tim. Sa atë kryq gjë nuk doja. E gjithmonë me të endesha. Endesha zbathe e endesha mbathe. Por kah 'i lot për faqe më shkonte gjithësa herë ai m'u kujtonte.

Kur pashë dashninë tue mbarue, me varrë si një trim i varrue, që luftonte me

askjerë të Mbretit, atëherë zemrën ia fala
detit.

Atij detit me njelmësi plot, që më kish
falë gaze edhe lot. Edhe ra fill në fund të
zallit, me sy të langët sipër ballit.

E u këput dashnia lik përmidisi
si të ki'n kënë dy krande lisi.

KENS

KENS

KENS

DIDN'T EVEN WISH YOU MOTHER'S DAY

■

Today is mother's day,¹ nanë.² And, surely, you would have wanted a gift. Remember when I was a child and used to bring you my own light, little thoughts, all wrapped up in a piece of paper?

Then, sooner or later, you'd take me and kiss me or you'd go tell all the women in the old neighbourhood what your son had gotten for you on mother's day. They'd whisper a "God bless him" through their teeth. You'd have coffee together, a chit chat and that was it.

Day would hole up forcefully in night's armpit and the grass moistened under the sky's wet back.

¹ In Albania, mother's day is celebrated on March 8th every year.

² "Nanë" is in the Albanian dialect of Shkodra for "mother". It connotes a close relationship between the speaker and the mother. "Mother" would have been too cold and distant a term, whereas "mom" too informal.

Today is mother's day, nanë. And you would have liked a gift, no matter how small. But, except for my drinking, which goes on for days and nights in a row, I have nothing else for you.

I know it's not easy to see your son drunk, but it's the stuff of love that troubles the poor fool.

It's the stuff he's not able to sort out as he mumbles about texts he thinks he's so good at.

In fact, this stuff is what everyone ever talks about and, to some extent, everyone knows what causes man to arrive at such thresholds.

Transformational thresholds. Or any other kind of threshold worthy of a different modifier.

It's the snake from the Bible who rolled up over the eggs he'd left at the roots of our tree. It's that same snake, with that same skin, and that same song swirling on his tongue, with that same spit in his mouth.

In this case it's not clear whether things are said or unsaid.

Whether logic is illogic. Whether memory is mismemory.

Love's own splinters have seized and thrown your son to the floor as if he were a little white lamb.

You drive the narrative in my writing yet again. No matter what I make you look like. No matter in which book I mention you. Sometimes cruelly, sometimes indifferently. With artistic purpose, of course.

Sometimes in *The Melody of the Harp*, sometimes in *The Eyeless Rabi*, sometimes in *The Gospel According to John*, and lately, in *The Lost Manuscript of St. Matthew's*.³

These books, sometimes they cost money, sometimes they cost nothing, but together, they amount to the price of an ordinary book by Kadare.⁴

³ All the titles listed are books written by the author.

⁴ Kadare refers to Ismail Kadare, prominent contemporary Albanian novelist.

■

This land is not Camaj's⁵ land, or anyone else's who's written about it. It's Lisi's land, your son's, and even while he's always walking on it, he loves it and longs for it.

He loves it and longs for it because when he was born you made a cross on his forehead with dirt from this land. Even though you gave him a Greek name.

He doesn't love this land just because all his first brethren walked on it: Fishta, Mjedja, Koliqi, Pali, Pipa and many others.⁶ He loves it because it's the land of your cross.

Nanë, this time poetry can't smooth out splinters, because it's that red snake from the Bible who decided to drop in on us for a visit.

⁵ Camaj refers to Martin Camaj, exiled writer and Albanian poet of the 20th century, born in northern Albania who later lived and died in Munich, Germany.

⁶ The names listed are those of classical Albanian literary figures from the north: Gjergj Fishta, Ndre Mjedja, Ernest Koliqi, Arshi Pipa.

*It's the snake
who's numbed
our wings, nanë.*

*Our beaks,
under sawdust,
touched nothing.*

*My forehead ebbs
with waiting,*

and you, white hairs

*chainstitched
over your temples.*

My friend loved foreign lands so much
that when she'd go abroad she'd make up
her nationality.

She'd say, I'm from x place, without
knowing that her accent would betray her.

My friend was a bird who wanted to
see too many foreign lands; that was the
song she was born with. It was the song of
her veins, in the end.

She didn't like my land; used to think
that only weeds grow in it.

It's the kind of land one must flee from as soon as possible. Far from it. Somewhere. Without knowing where to. Without knowing what to do there. Without knowing where to turn to. Let's all run toward new shores.

It's better on the other side. We'll have one another. As though here we couldn't!

Let's all run away from here, because this land is an endless gravel strand. It's the kind of land where nothing grows.

What should I have done with the dirt of your cross, nanë?

Take a slap from it once in a while for old time's sake?

(.....)

I've written a poem, nanë. The way I write them.

Poems where sunlight never breaks in. Because my sun is dark.

My sun comes out at night. At night when small fingers from terrifying jaws vanish into thin air and by now this tale is nothing more than sand-painting.

Here's what the poem says, written on
a receipt:

*My whole body tonight
aches.*

*I've written nothing.
I've only seen how sharp
people's teeth are.
I know I'll always be
that small boy
to whom
a dream is revealed
of the blade of grass
that wanted to be an oak tree.*

*Suffering in this new century
is too evident too often.*

*Swallows' nests
are destroyed by frost.
There's only lice marinating
in large logs.*

*I can't tell where this wind
is blowing from, piercing through my
ribs.*

Now that I'm looking at the receipt, I see I had one too many shots.

Maybe you do worry about this: you don't give me those few bucks so I can get drunk.

So that I get so wasted I forget my own door. So that I turn around all covered in blood, face smeared in mud. Like a dying rat whose body has ended up in a canal.

I know, too, that you've never cursed the drinks in my belly the way you did with father for years and years.

You'd only ask me if I was hungry and if I wanted to sleep, rubbing my neck all the while.

No matter how things stood, you were the one who nursed me even though I've often hurt you.

This land is the land of your breast-milk. And your son, he's a rock that turns furiously.

But even a rock breaks because of his own hurry.

■

When a pomegranate cracks, it can no longer resume its previous shape.

The plum blossoms have bloomed everywhere and insects crawl at their own pace because they love sunlight.

Your son's bag is full of Gheg bones, nanë.

Even though the bag is all patched up, he still carries it everywhere.

If they ask him what's inside, he tells them they're roots, that no matter if they're good or bad, he can't walk without them.

It doesn't matter if the dirt where they are planted is rational or impulsive.

This March—this hourless month, unravelling, weary and emptied of marrow, hopeless, crucified by its ankles, spit on the face, accursed of kin, footswollen, cracked, cut, torn up and peeling, impregnated by witches, its belly swelling with the sperm of the devil—may its skull split in two.

May the temples on its head burst. And may its boiling body never enjoy health.

It's the curses of our land that enter darkly from the corners of my room booming like the wind of a horny storm.

Ah, this sweat, nanë! It's the sweat of your hands.

They've turned black, miserable things, like your frozen lips. Sometimes you sit over them, sometimes, you lift them to wipe your tears.

Take away the holy water, nanë, and that St. Mary figure. There's no use in calling after window glass. And let Christ die as he should on that cross. Let Christ die as he should, nanë. Let him. Don't add on to his suffering. We're not even the sour spit on his lips, you and I.

Let his eyelashes rest under that rain that shook the earth. If we could have only been a small particle of dust on that earth, we would have been flowers, blooming with holy petals.

Let Christ die on the cross, nanë.

Let him.

Let him.

■

Let Easter come with its coloured eggs. Suffer their redness under your fingernails as the Son of God suffered beads of blood on stupefied pupils.

Nanë, don't mind the children who knock on our door with red eggs, because in that redness Christ's robe might be concealed. Children can't wait to strike those eggs you give them against each other.

The children are happy when Easter comes because they like to occupy themselves with joy more than with the death of the One who was sent there.

Thus, joy and death are so close to one another that a simple coloured egg bears witness to it.

Mother's day is almost over, nanë, like the last ache for my friend is almost over too.

And meanwhile you have to wash off my vomit as tears fall down your cheekbones.

Afterwards, images start swinging in my head. Maybe even more frightening

than the ones John the Apostle saw in *The Revelation*. There are no more angels who play musical instruments. Bathed in gold and white like snow at the same time.

There's only gërshetëza ⁷ who've started singing by the lake. They keep knitting their hair into braids. But their song never ends.

Never. And that song speaks of a cuckoo, transformed, not by her brothers but by wounds of love. It speaks of a transformed cuckoo, nanë.

A cuckoo, all curled up. Who calls my name all the time. The cuckoo curls up, nanë. The gërshetëza sing. They sing an ancient, timeless song. They braid their hairs. With needles. The lake is the colour of moss.

⁷ Gërshetëza – a figure from traditional Albanian folklore described as a beautiful woman with long hair who lived in lakes, or rivers, and would sometimes come out at the edge of the water to comb her hair. Here, it is used in its plural form.

There's no need for angels to play instruments because the cuckoo curls its head in her knees. She becomes so coiled from sorrow that her wings resemble an endless distortion.

■

It's been a long time since the King of Thule hurled his goblet on the waves of the sea, nanë. That was a salty sea like my month of March. He saw the goblet sink, jump up and disappear at once just like I saw my own heart sink taking its salt within.

Now my heart is one of those things soaked in brine that leave a bad taste in your mouth.

Even Christ died after some time, nanë. And he left me a cross on my forehead.

The cross of my own land. I never loved anything more than that cross. I went everywhere with it. I wandered with or without shoes. But a tear fell down my cheek each time I thought of it.

When I saw love dying, like one battling the King's men on one knee, then I gave my heart to the sea.

To the sea that's filled with salt which
has given me tears and joy. My heart fell
on a bed of sand, with moist eyes on its
forehead.

And love, in two pieces, tore
as if it were simply an acorn.

KENS

KENS

НИ ПРАЗНИК ТИ НИСАМ ЧЕСТИТАО

■

Данас је твој празник, мати. А ти би, сигурно, желела поклон. Као некад кад бејаш дете, када ти даривах озарене мисли, умотане у парче папира.

Затим би ме ти, пре или касније, узела у наручје и пољубила, или ишла и показивала женама из старог краја шта ти је син поклонио за празник. А оне би прошаптале: „Нека га Бог чува” кроз зубе. Онда уз кафу рекла-казала, и толико.

Дан би се склупчао под пазух ноћи, а траву би влажила леђа неба.

Данас је твој празник, мати. А ти би желела поклон, ма колико мали. Али, осим мог пијанчења дан и ноћ, нисам ти ништа друго подарио.

Знам да ти није лако да гледаш сина трештеног пијаног, јер јадника море љубавни јади.

Јади с којима не може изаћи на крај,
иако се добро држи док брбља о
текстовима.

Заправо, о тим јадима нема ко није
причао и донекле је познато који су то
узроци који човека доведу до такве
границе. До границе промене. Или било
које друге границе, достојне одредбе
која следи.

Змија из Библије се склупчала над
својим јајима која је полегла на корењу
нашег дрвета. Баш та змија, у истој тој
кожи, с истом том песмом која јој се
увија језиком и с истом том пљувачком
у устима.

У овом случају не зна се да ли су
ствари речене или не.

Да ли је логика нелогична.

Да ли је памћење заборав.

Љубавне јади зграбиле су сина твог
и обориле га на земљу као да је бело
јагње.

Ти си и овог пута разлог мог
писања. Без обзира на то какву сам те
створио. Без обзира на то у којој сам те
књизи споменуо. Некад окрутно, некад

равнодушно. С уметничким циљем, наравно.

Час у *Мелодији харфе*, час у *Слепом рабину*, час у *Јеванђељу по Јовану*, а недавно и у *Изгубљеном рукопису Светог Матије*.⁸

Ове књиге, каткад награђиване, каткад не, заједно коштају колико једно обично дело Кадареа.⁹

Ова земља није земља Цамаја¹⁰ или било кога другог ко је о њој писао, већ је ово земља Лисија,¹¹ сина твог, који, премда одувек њоме хода, воли је и чезне за њом.

⁸ Наведени наслови су наслови књига које је написао аутор.

⁹ Исмаил Кадаре је познати савремени албански писац.

¹⁰ Мартин Цамај је албански писац и песник XX века, рођен на северу Албаније.

¹¹ Скраћено од Лисандри; *lis* на албанском језику значи храст.

Воли је и чезне, јер си му овом
земљом кад се родио на челу крст
начинила. Иако си му наденула грчко
име.

Није да ову земљу воли само због
тога што су њоме ходала његова браћа
по пореклу: Фишта, Мједа, Колићи,
Пали, Пипа и многи други;¹² воли је јер
је земља твог крста.

Мати, овог пута јаде не може да
ублажи поезија, јер је та црвена змија из
Библије решила да нас посети.

*Змија је та која
нам је одсекла
крила, мати.*

*Наши кљунови
испод тиљевине
нису кљуцнули ништа.
Чело ми је спласнуло*

¹² Наведена имена су имена књижевника са
севера Албаније: Ђерђ Фишта, Ндре Мједа, Ернест
Колићи, Гаспер Пали, Арши Пипа.

од чекања,

а теби се развезаше

*седи праменови
преко слепоочница.*

Моја пријатељица је толико волела туђе земље да је, када би отишла преко, измишљала своју националност.

Рекла би људима да је из места х (икс), не знајући да је одаје нагласак.

Моја је пријатељица била птица која је желела да види многе земље; с том је песмом рођена. Та јој је песма текла венама, напоследку.

А моја јој се земља није свидела, јер је мислила да на њој расте само коров.

Да је то земља из које треба отићи брже-боље. Што даље. Некуд. Не знајући куда. Не знајући шта тамо да ради. Не знајући на коју страну да се окрене. Ловећи нове обале.

Биће боље тамо. Имаћемо једно друго. Као да овде не бисмо имали!

Да побегнемо далеко одавде, јер је ова земља бескрајна мочвара. На њој не успева ниједна биљка.

Шта је требало да урадим са земљом твог крста, мати?

Да је пустим да ме ошамари с времена на време, да ме чежња мине?

(.....)

Написао сам једну песму, мати. Онако како их ја пишем.

Песме у које се не пробија ни трачак сунчевог зрака.

Јер је моје сунце тамно.

Моје сунце излази само ноћу. Ноћу када се од њега крију зле виле, и тада већ бајка није ништа друго до вртлог прашине.

Ево шта каже та песма, написана на полеђини рачуна:

*Цело тело
ме ноћас боли.
Ништа нисам написао.
Само сам приметио*

*колико су људски зуби оштри.
Знам да ћу увек бити
онај дечак
којем се привиђа сан
влати траве
која желеше постати
храстом.*

*Патња је у новом веку
највидљивија појава.
Ластина гнезда
уништио је мраз.
Остале су само
отпорне ваши
у великим пањевима.
Не могу да разазнам одакле
долази овај ветар
што ми се пробија кроз ребра.*

Сада гледајући у рачун видим да
сам попио доста коњака.

Можда те брине да ћу потрошити
тих пар новчића што си ми дала на
опијање.

Да се напијем толико да заборавим
кућни праг. Да се вратим сав у крви,

блатњавог лица. Као угинули пацов који је завршио у каналу.

Знам да ми никад ниси клела пиће у трбуху, као што јеси оцу мом годинама.

Само би ме питала да ли сам гладан и жељан сна, милујући ме истовремено по врату.

Јер, било како било, ти си та која ме је отхранила мајчиним млеком, иако сам ти често задавао бол у грудима.

Ова је земља земља твог млека.

А твој је син стена која се снажно котрља.

Али, и стена се разбије о своју махниталост.

†

■

Када нар пукне, не може да поврати првобитни облик.

Цветови шљива расцветали су се на све стране, а инсекти гмижу из својих пукотина јер се радују сунчевим зрацима.

Торба твог сина је пуна гегијских кости, мати.

Иако је сва покривена закрпама, ипак је свуда са собом носи.

Кад га питају шта има унутра, он одговара – корење, а без њих – колико год лоши или добри били – не може да хода.

Без обзира на то да ли је земља на којој су никли рационална или импулсивна.

Нека овом марту месецу – којем тињају сати, отрцаном, огољеном до сржи, безнадежном, распетом, пониженом, обешчашћеном, отечених стопала, распукнутом, расеченом, расцепаном, распарчаном, издеране коже, којег су вештице зачеле, а ђаво оплодио – лобања препукне на пола.

Очи му се на тил окренуле. Месо му од костију отпадало.

То су клетве наше земље које се мрачно увуку у углове моје собе и одзвањају као олуја похотног северца.

Ех, овај зној, мати! То је зној твојих руку. Помодреле су ти, јадне, попут залеђених усана. Час седиш на њима, час њима бришеш сузе.

Склони од мене свету водицу, мати, и ту фигуру Мајке Божје. Нема сврхе да дозиваш иза прозорског стакла. И пусти Христа да умре као што треба на крсту. Пусти Христа да умре, мати, као што треба. Пусти га! Немој му отежавати муке. Ти и ја, нисмо чак ни кисела плувачка с његових усана.

Пусти да му трепавице одмарају на тој киши што носи земљотрес. Да смо могли бити честица прашине те земље, никнули бисмо у цвећу с радосним латицама.

Пусти, мати, Христа да умре на крсту.

Пусти га!

Пусти га!

■

Пусти да дође Ускрс с обојеним јајима. Чувај њихово црвенило под

ноктима као што је Син Божји чувао капи крви на збуњеним зеницама.

Дај деци која куцају на наша врата та црвена јаја, мати, јер се у њиховом црвенилу можда крије Христова одора. Деца једва чекају да разбију јаја која им даш.

Деца се радују Ускрсу јер желе да мисле на весеље и радост радије но на смрт Оног који је послат с небеса.

Радост и смрт су толико блиске једна другој, а једно обојено јаје најбоље о томе може сведочити.

Ближи се крај и твом празнику, мати, као што се и мом болу од синоћ за пријатељицом ближи крај.

А ти си у међувремену приморана да ми бришеш бљувотине сузама које ти клизе низ јагодице.

Мени, потом, у глави лелујају слике. Можда страшније од оних које је апостол Јован видео у *Откровењу*. Нема више анђела који свирају музичке инструменте. Окупаних у злату и белих попут снега истовремено.

Само су младе виле на језеру песму развили.

И плету своје косе у плетенице. Али, та њихова песма никад не престаје.

Никад. У тој песми певају о птици кукавици коју нису преобразила њена браћа, већ љубавни јади. Певају о преображеној кукавици, мати.

Скрупчана кукавица која спомиње моје име све време.

Кукавица се савија у клупко, мати. Виле певају. Певају древну и вечну песму. Плету косе. Иглама. Језеро има боју маховине.

Анђели немају зашто да свирају инструменте, јер се кукавица савија над самом собом. Толико је скрупчана од болова да њена крила подсећају на бескрајну деформацију.

■

Прошло је доста времена од када је краљ Туле бацио свој пехар у морске таласе, мати. То море беше слано као мој март. Гледао га је како тоне, искаче

на површину и нестаје одједном... баш
као што сам ја гледао сопствено срце
како тоне у сланоћу изнутра.

Сада је моје срце једна од оних
ствари натопљена сољу, која оставља
горак укус у устима.

Чак је и Христ умро после неког
времена, мати. И на челу ми је оставио
крст.

Крст моје земље. Ништа нисам
волео више од тог крста. Свуда сам с
њим ишао. Лутао сам бос и обувен. Али
суза би ми склизнула низ образ сваки
пут када бих на њега помислио.

Када видех љубав док умире, на
гробу где симбол јунака извире, који се
борио на краљевом трону, тада срце
предах мору.

Том мору пуном соли, које ми је
дало радост и боли. И право на дно паде
срце, а очи му на челу остадоше
извртнуте.

И љубав на пола препукну,
налик храстовом суварку.

KENS

KENS

KENS

NI PRAZNIK TI NISAM ČESTITAO

■

Danas je tvoj praznik, mati. A ti bi, sigurno, želela poklon. Kao nekad kad bejah dete, kada ti darivah ozarene misli, umotane u parče papira.

Zatim bi me ti, pre ili kasnije, uzela u naručje i poljubila, ili išla i pokazivala ženama iz starog kraja šta ti je sin poklonio za praznik. A one bi prošaptale: «Neka ga Bog čuva» kroz zube. Onda uz kafu rekla-kazala, i toliko.

Dan bi se sklupčao pod pazuh noći, a travu bi vlažila leđa neba.

Danas je tvoj praznik, mati. A ti bi želela poklon, ma koliko mali. Ali, osim mog pijančenja dan i noć, nisam ti ništa drugo podario.

Znam da ti nije lako da gledaš sina treštenog pijanog, jer jadnika more ljubavni jadi.

Jadi s kojima ne može izaći na kraj, iako se dobro drži dok brblja o tekstovima.

Zapravo, o tim jadima nema ko nije pričao i donekle je poznato koji su to uzroci

koji čoveka dovedu do takve granice. Do granice promene. Ili bilo koje druge granice, dostojne odredbe koja sledi.

Zmija iz Biblije se sklopčala nad svojim jajima koja je plegla na korenju našeg drveta. Baš ta zmija, u istoj toj koži, s istom tom pesmom koja joj se uvija jezikom i s istom tom pljuvačkom u ustima.

U ovom slučaju ne zna se da li su stvari rečene ili ne.

Da li je logika nelogična.

Da li je pamćenje zaborav.

Ljubavne jadi zgrabile su sina tvog i oborile ga na zemlju kao da je belo jagnje.

Ti si i ovog puta razlog mog pisanja. Bez obzira na to kakvu sam te stvorio. Bez obzira na to u kojoj sam te knjizi spomenuo. Nekad okrutno, nekad ravnodušno. S umetničkim ciljem, naravno.

Čas u *Melodiji harfe*, čas u *Slepom rabinu*, čas u *Jevanđelju po Jovanu*, a

nedavno i u *Izgubljenom rukopisu Svetog Matije*.¹³

Ove knjige, katkad nagrađivane, katkad ne, zajedno koštaju koliko jedno obično delo Kadarea¹⁴.

■

Ova zemlja nije zemlja Camaja¹⁵ ili bilo koga drugog ko je o njoj pisao, već je ovo zemlja Lisija¹⁶, sina tvog, koji, premda oduvek njome hoda, voli je i čezne za njom.

Voli je i čezne, jer si mu ovom zemljom kad se rodio na čelu krst načinila. Iako si mu nadenula grčko ime.

¹³ Navedeni naslovi su naslovi knjiga koje je napisao autor.

¹⁴ Ismail Kadare je poznati savremeni albanski pisac.

¹⁵ Martin Camaj je albanski pisac i pesnik XX veka, rođen na severu Albanije.

¹⁶ Skraćeno od Lisandri; *lis* na albanskom jeziku znači hrast.

Nije da ovu zemlju voli samo zbog toga što su njome hodala njegova braća po poreklu: Fišta, Mjeda, Kolići, Pali, Pipa i mnogi drugi;¹⁷ voli je jer je zemlja tvog krsta.

Mati, ovog puta jade ne može da ublaži poezija, jer je ta crvena zmija iz Biblije rešila da nas poseti.

*Zmija je ta koja
nam je odsekla
krila, mati.*

*Naši kljunovi
ispod piljevine
nisu kljucnuli ništa.
Čelo mi je splasnulo
od čekanja,*

a tebi se razvezaše

¹⁷ Navedena imena su imena književnika sa severa Albanije: Đerđ Fišta, Ndre Mjeda, Ernest Kolići, Gasper Pali, Arši Pipa.

*sedi pramenovi
preko slepoočnica.*

Moja prijateljica je toliko volela tuđe zemlje da je, kada bi otišla preko, izmišljala svoju nacionalnost.

Rekla bi ljudima da je iz mesta x (iks), ne znajući da je odaje naglasak.

Moja je prijateljica bila ptica koja je želela da vidi mnoge zemlje; s tom je pesmom rođena. Ta joj je pesma tekla venama, naposletku.

A moja joj se zemlja nije svidela, jer je mislila da na njoj raste samo korov.

Da je to zemlja iz koje treba otići brže-bolje. Što dalje. Nekud. Ne znajući kuda. Ne znajući šta tamo da radi. Ne znajući na koju stranu da se okrene. Loveći nove obale.

Biće bolje tamo. Imaćemo jedno drugo. Kao da ovde ne bismo imali!

Da pobegnemo daleko odavde, jer je ova zemlja beskrajna močvara. Na njoj ne uspeva nijedna biljka.

Šta je trebalo da uradim sa zemljom
tvog krsta, mati?

Da je pustim da me ošamari s vremena
na vreme, da me čežnja mine?

(.....)

Napisao sam jednu pesmu, mati.
Onako kako ih ja pišem.

Pesme u koje se ne probija ni tračak
sunčevog zraka.

Jer je moje sunce tamno.

Moje sunce izlazi samo noću. Noću
kada se od njega kriju zle vile, i tada već
bajka nije ništa drugo do vrtlog prašine.

Evo šta kaže ta pesma, napisana na
poledini računa:

*Celo telo
me noćas boli.
Ništa nisam napisao.
Samo sam primetio
koliko su ljudski zubi oštri.
Znam da ću uvek biti
onaj dečak
kojem se priviđa san*

*vlati trave
koja želeše postati hrastom.*

*Patnja je u novom veku
najvidljivija pojava.
Lastina gnezda
uništio je mraz.
Ostale su samo
otporne vaši
u velikim panjevima.
Ne mogu da razaznam odakle
dolazi ovaj vetar
što mi se probija kroz rebra.*

Sada gledajući u račun vidim da sam
popio dosta konjaka.

Možda te brine da ću potrošiti tih par
novčića što si mi dala na opijanje.

Da se napijem toliko da zaboravim
kućni prag. Da se vratim sav u krvi,
blatnjavog lica. Kao uginuli pacov koji je
završio u kanalu.

Znam da mi nikad nisi klela piće u
trihu, kao što jesi ocu mom godinama.

Samo bi me pitala da li sam gladan i
željan sna, milujući me istovremeno po
vratu.

Jer, bilo kako bilo, ti si ta koja me je othranila majčinim mlekom, iako sam ti često zadavao bol u grudima.

Ova je zemlja zemlja tvog mleka.

A tvoj je sin stena koja se snažno kotrlja.

Ali, i stena se razbije o svoju mahnitalost.

Kada nar pukne, ne može da povрати prvobitni oblik.

Cvetovi šljiva rascvetali su se na sve strane, a insekti gmižu iz svojih pukotina jer se raduju sunčevim zracima.

Torba tvog sina je puna gegijskih kosti, mati.

Iako je sva pokrivena zakrpama, ipak je svuda sa sobom nosi.

Kad ga pitaju šta ima unutra, on odgovara – korenje, a bez njih – koliko god loši ili dobri bili – ne može da hoda.

Bez obzira na to da li je zemlja na kojoj su nikli racionalna ili impulsivna.

Neka ovom martu mesecu – kojem tinjaju sati, otrcanom, ogoljenom do srži, beznadežnom, raspetom, poniženom, obeščašćenom, otečenih stopala, raspuknutom, rasećenom, rascepanom, rasparčanom, izderane kože, kojeg su veštice začele, a đavo oplodio – lobanja prepukne na pola.

Oči mu se na til okrenule. Meso mu od kostiju otpadalo.

To su kletve naše zemlje koje se mračno uvuku u uglove moje sobe i odzvanjaju kao oluja pohotnog severca.

Eh, ovaj znoj, mati! To je znoj tvojih ruku. Pomodrele su ti, jadne, poput zaleđenih usana. Čas sediš na njima, čas njima brišeš suze.

Skloni od mene svetu vodicu, mati, i tu figuru Majke Božje. Nema svrhe da dozivaš iza prozorskog stakla. I pusti Hrista da umre kao što treba na krstu. Pusti Hrista da umre, mati, kao što treba. Pusti ga! Nemoj mu otežavati muke. Ti i ja, nismo čak ni kisela pljuvačka s njegovih usana.

Pusti da mu trepavice odmaraju na toj kiši što nosi zemljotres. Da smo mogli biti čestica prašine te zemlje, niknuli bismo u cveću s radosnim laticama.

Pusti, mati, Hrista da umre na krstu.

Pusti ga!

Pusti ga!

Pusti da dođe Uskrs s obojenim jajima. Čuvaj njihovo crvenilo pod noktima kao što je Sin Božji čuvao kapi krvi na zbunjenim zenicama.

Daj deci koja kucaju na naša vrata ta crvena jaja, mati, jer se u njihovom crvenilu možda krije Hristova odora. Deca jedva čekaju da razbiju jaja koja im daš.

Deca se raduju Uskrsu jer žele da misle na veselje i radost radije no na smrt Onog koji je poslat s nebesa.

Radost i smrt su toliko bliske jedna drugoj, a jedno obojeno jaje najbolje o tome može svedočiti.

Bliži se kraj i tvom prazniku, mati, kao što se i mom bolu od sinoć za prijateljicom bliži kraj.

A ti si u međuvremenu primorana da mi brišeš bljuvotine suzama koje ti klize niz jagodice.

Meni, potom, u glavi lelujaju slike. Možda strašnije od onih koje je apostol Jovan video u *Otkrovenju*. Nema više anđela koji sviraju muzičke instrumente. Okupanih u zlatu i belih poput snega istovremeno.

Samo su mlade vile na jezeru pesmu razvile.

I pletu svoje kose u pletenice. Ali, ta njihova pesma nikad ne prestaje.

Nikad. U toj pesmi pevaju o ptici kukavici koju nisu preobrazila njena braća, već ljubavni jadi. Pevaju o preobraženoj kukavici, mati.

Sklupčana kukavica koja spominje moje ime sve vreme.

Kukavica se savija u klupko, mati. Vile pevaju. Pevaju drevnu i večnu pesmu. Pletu kose. Iglama. Jezero ima boju mahovine.

Anđeli nemaju zašto da sviraju instrumente, jer se kukavica savija nad samom sobom. Toliko je skrupčana od bolova da njena krila podsećaju na beskrajnu deformaciju.

■

Prošlo je dosta vremena od kada je kralj Tule bacio svoj pehar u morske talase, mati. To more beše slano kao moj mart. Gledao ga je kako tone, iskače na površinu i nestaje odjednom... baš kao što sam ja gledao sopstveno srce kako tone u slanoću iznutra.

Sada je moje srce jedna od onih stvari natopljena solju, koja ostavlja gorak ukus u ustima.

Čak je i Hrist umro posle nekog vremena, mati.

I na čelu mi je ostavio krst.

Krst moje zemlje. Ništa nisam voleo više od tog krsta. Svuda sam s njim išao. Lutao sam bos i obuven. Ali suza bi mi skliznula niz obraz svaki put kada bih na njega pomislio.

Kada videh ljubav dok umire, na grobu
gde simbol junaka izvire, koji se borio na
kraljevom tronu, tada srce predah moru.

Tom moru punom soli, koje mi je dalo
radost i boli. I pravo na dno pade srce, a oči
mu na čelu ostadoše izvrnute.

I ljubav na pola prepuknu,
nalik hrastovom suvarku.

KENS

KENS

KENS

Contents

As gëzuar nuk të thashë..... 5

Didn't even wish you mother's day..... 21

Hu praznik ti nisam čestitao .. 37

Ni praznik ti nisam čestitao 53

Other works from the author
(Albanian language)

Poems

[2006]

Melody of harp, poems, Camaj-Pipa, Shkoder.

[2008]

The blind Rabbi, poems, Camaj-Pipa, Shkoder.

[2009]

Gospel According to John, poems, Gaïd Margot, Tirana.

The lost manuscript of St. Mathew, a poem, Pika pa sipërfaqe, Tirana.

[2010]

Didn't Even Wish You Mother's day, a poem, Camaj-Pipa, Shkoder.

[2011]

Unread Testament, poems [new edition of: *Gospel According to John*, *The lost manuscript of St. Mathew*], Rrokullia, Pristina, Kosovo.

[2014]

Butterflies die on May, poems, Dit' e Nat', Pristina, Kosovo.

[2016]

Sonnets, Fiorentia, Shkoder.

Novel

[2011]

Saga of a day, novel, Princi, Tirana.

Studies

[2010]

Satire in fishtean epic, Camaj-Pipa, Shkoder.

[2015]

Gasper Pali, *Decline of dreams* (edited with critical notes by Lisandri Kola), Dit' e Nat', Pristina, Kosovo.

Translations

[2009]

On the Sublime, Pseudo Longinus, co-translation, Gjergj Fishta, Lezhë.

[2012]

Angel's meat, trans. from Italian: *La carne degli angeli*, Alda Merini. Bilingual edition. Pika pa sipërfaqe, Tirana.

[2016]

Poems, Fernando Pessoa, Pika pa sipërfaqe, Tirana.

[2017]

Dream (but maybe not); Imbecile trans. from Italian: *Sogno (ma forse no); L'imbecille*, Luigi Pirandello, GLA, Tirana.

[2018]

Sermons, trans. from Italian: *Sermoni*, Sant'Antonio di Padova, Botime Françeskane, Shkoder.

Play

[2018]

The truth of Mary, GLA, Tirana.

Essay

[2018]

Vox clamantis (in deserto), GLA, Tirana.

Writings of L. K. are translated in Montenegrin, German and French languages.

[trans. in Montenegrin by Qazim Muja: 'Dva jezika, jedna knjiga / Two languages one book'; trans. in German by Zuzana Finger, Traduki's Project, Leipzig, 21-24 March, 2019; trans. in French by Évelyne Noygues, Voix Vives de Méditerranée en Méditerranée, *Antologie Sète 2019*, Éditions Bruno Doucey]

KENS

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

Kola, Lisandri

A poem of love : a trilingual edition /
Lisandri Kola ; transl. in Engl. Ani Gjika,
transl. in Serb. Natalija Nikolić.

– Tiranë : GLA, 2019

72 f. ; 10x15 cm.

ISBN 978-9928-305-01-5

1.Letërsia shqipe 2.Poema

821.18 -1